

ZPRAVODAJ

č.143



*Poklidný vstup do
nového roku 2019*

leden 2019

Vychází 3x ročně

Ediční rada Zpravodaje: Jitka Knížková, odp. redaktorka (j.knizkova@centrum.cz),
Zuzana Holancová (holancovaz@gmail.com)

Soňa Neumannová a Dana Velebová

Kresby: Marie Tvrdková

Tisk: Tiskárna J+H, Praha 3

Techn. zpracoval: Jan Heřmánek

Internet: www.czsos.cz/hortiklub

Zamyšlení nad českou krajinou

Milí přátelé Hortiklubu a nejen Vy, ráda bych Vás uvítala v Novém roce 2019 a spolu s panem Václavem Cílkem se zamyslela nad krásami a malebností české krajiny. Vždyť jsme se ve víru hektických dní předchozího jubilejního roku ani nestačili jaksepatří s vděčností ohlédnout po zemi, již nám zanechali naši předci.

O to více jsme, věrní své vnímavosti k potřebám země, zjišťovali, jak pronikavě jsme se právě svou činností podepsali na aktuálním stavu zeleně kolem našich sídel, úrodnosti polí a zahrad a na kondici lesních porostů. Horké a suché léto nás přinutilo zamyslet se nad mnoha praktickými a technickými kroky, které by pomohly naší krajině přestát extrémní podmínky, za jakých se má vypořádat s nároky, jež na ni klademe. Je tedy na místě poděkovat všem, kteří dokázali i v této situaci udržet své zahrady jako oázy klidu a nechali vyniknout zejména kráse růží a letniček, i těm, kdo se mohli podělit o úrodu ovoce a sklizeň voňavých bylinek.

Doufáme, že nadcházející rok už nás nezaskočí a příznivější léto nám poskytne šanci vidět naši krajinu i v širších souvislostech. Její jedinečnost spočívá v nepřeborné rozmanitosti geografické, od nížin a pahorkatin až po vysočinu a horské partie, zejména v pohraničí. Síť řek a říček jí prostupuje jako životodárný a složitý žilní systém, na jehož tepu závisí veškerý život. Ten jí vdechl génius našich předků, když s rozvahou a citem zakládali města, městečka a vsi tak, aby se v nich dobře žilo. Budme si vědomi tohoto odkazu, chraňme vše, co v sobě nese poselství o rozumu, citu a smyslu pro krásu, kterou si mnozí z nás uvědomují, až když už se něco nenávratně mění, zejména pod tlakem vidiny komerčního zisku bez ohledu na následky pro budoucnost. Všimějme si sami, spolu se svými přáteli i s poučenými odborníky, jak krásnou zemi kolem sebe máme, jak krásné je být tady doma a jak nádherné je pro tu krásu kolem udělat byť jen drobný krok.

Loučím se citátem z knihy pana V. Cílka „Krajiny domova“ a přeji všem hodně zdraví, sil a „hortiklubácké“ vytrvalosti v celém novém roce.

V. Neterdová

"Když listuji sto let starými časopisy, často narazím na obrázek typu „ Kamenná kašna v Kutné Hoře“ nebo „ Náměstí v Nymburce“. Že už dnes není zajímavé, jak vypadá náměstí v malém městě, nenápadná středověká památka nebo rozkvetlý třešňový sad pod hradem Valečovem? A přesto tohle jsou barvy, chutě a vůně domova. Od domova nečekáme, že nám bude přinášet nějaké úžasné zážitky, ale malé radosti, ke kterým se můžeme vracet. A někteří z nás v těchto malých radostech – rozkvetlých petrklíčích, skalním městě v podvečerním oparu, románském kostelíku na malém kopečku objeví velké krásy, protože kdo nepoznal domov, ten nežil".

(Václav Cílek „Krajiny domova“)



Sadovnická tvorba III (pokračování ze Z 142)

Linie

V sadovnické projekci jsou kromě linie výsadby (aleje a záhony) významné linie tvaru jednotlivého použitého předmětu a v krajinářství především kmen a rozvržení hlavních větví stromů, obrysové linie, které se označují jako habitus, tvar, představující nárys tělesa.

Tvar a uspořádání prvků se jeví divákovi jako systém různých linií a čar, které ohraničují nebo vyznačují formy těles. Tyto čáry jsou v sadovnictví jen pomocným prvkem, který si do svého obrazu přimyslíme nebo vkládáme (skica) pro snazší analýzu uměleckého díla a soustavy. Tyto pomyslné linie ovládají podrobnosti celé kompozice a na jejich vzájemném uspořádání závisí především efekt díla. Podle toho jak a kde se tyto pomyslné linie uplatňují, rozlišujeme je na linie osově, obrysové a perspektivní.

Perspektivní linie, vyjadřující v prostoru sbíhavost k tzv. styčnému bodu, mohou být buď totožné s obrysem předmětu (linie terénu, domu, okraje cest, břehy potoka a cesty), nebo jen pouhou a pomyslnou spojkou vrcholů stromů, například u alejí. V přírodě se toto sbíhání při pohledu uplatňuje nejen mezi liniemi opravdu sbíhavými, ale sbíhavými se nám jeví i rovnoběžky (perspektiva). Oko je při posuzování obrazu (partie zahrady) těmito liniemi silně přitahováno a vedeno na ta místa, kde se linie vzájemně vyrovnávají. Proto se průsečíky linií stávají bodem zvláštního zájmu (viz zaostření) a jako takové musí být umístěny v zajímavé části obrazu, třebaže se často při krajinářské tvorbě shledáváme s tím, že dosavadní uspořádání linií těmto požadavkům nevyhovuje. Pokud není zájmová oblast dost zajímavá, musíme její zajímavost navýšit vhodným doplňkem, např. zajímavým stromem, dominantou nebo solitérou, květinami nebo uměleckým výtvozem. Pokud linie působí příliš jednotvárně, lze fádní linii přerušit probírkou (vytvořit rytmus) nebo linii přerušit předsazením výrazného stromu, jehož vrchol jí převyšší. Další možností je vysadit nižší dřeviny jako porost pod horizontální linií a dát tím linii pohyb.

Osově linie charakterizují postavení nebo pohyb prvků.

Obrysové linie představují nárys tělesa nebo jeho půdorys.

Perspektivní linie vyjadřuje sbíhavost k tzv. styčnému bodu a mohou být buď totožné s obrysem předmětu (linie terénu, domu, okraje cest, břehy potoka nebo řeky), nebo jen pouhou a pomyslnou spojkou vrcholů stromů, např. alejí. V přírodě se toto sbíhání při pohledu uplatňuje nejen mezi liniemi opravdu sbíhavými, ale sbíhavými se jeví být i rovnoběžky. Oko je při posuzování obrazu (partie) těmito liniemi silně přitahováno a vedeno v ta místa, kde se linie přirozeně vyrovnávají.

Vztahy mezi vnímáním a liniemi jsou jako u linií obrazové kompozice fotografie či malby a lze je obdobným způsobem použít. Vodorovné linie působí zklidňujícím dojmem, šikmé linie navozují pocit pohybu. Při komponování obrazu je vhodné se vyhnout vytvoření přírodních, rovnoběžných a vodorovných linií a naopak se snažit dosáhnout rovnováhy různých šikmých linií, čímž se snáze vytvoří zároveň rovnováha hmot. K lepšímu řešení neuspokojivé situace v kompozici je vhodné

zamyslet se nad černobílou fotografií kompozice, na níž lze snáze vyhledat výrazné linie, povrchy, hmoty a kontrasty.

Solitéra a dominanta

V každém uměleckém díle může být některá jednotka tak výrazná a tak umístěná, aby poutala pozornost jako hlavní součást celé skladby. V tom případě musí být předmět sám o sobě zajímavý nebo nápadnější a aby tak převládal nad ostatními, které mu budou podřízeny. Ostatní část skladby musí být řešena jako kompozice, která právě upoutá pozornost k dominantnímu prvku. Kdyby nebyl dostatečně výrazný, pozornost pohledu by se rozptýlila a neúměrně by se zdůraznila kulisa a tak se oslabil účinek dominanty.

Výraznou dominantou je solitéra. Ta není zdánlivě harmonickou součástí celku, na rozdíl od dominanty je dokonce jediným a osamoceným prvkem, který se odlišuje od okolí. Harmonie solitéry a okolí je ve vyváženém dramatickém kontrastu, kdy okolí podobně jako u dominanty vytváří odlišností vyvážený protiklad. U solitéry je velmi důležitý výběr okolí a jeho vlastností, stejně jako výběr solitéry.

Kontrast

Umístíme-li vedle sebe dva prvky v některé charakteristice navzájem nápadně odlišné, vytvoříme kontrast (protiklad), jehož význam se nesmí podceňovat ani v díle zahradního architekta. V sadovnictví se uplatňují kontrasty jednak ve tvarech, jednak v barvách. Tvarové kontrasty vnímáme nejčastěji jako rozdíly v povrchu, habitu, vzrůstu, způsobu růstu nebo např. velikostí tvaru či rozměrů listů. Kontrastní skupinu lze vytvořit seskupením malého počtu stromů, které jsou vzájemně typicky odlišné tvarem nebo vzrůstem. Například vysoký pyramidální strom (jehličnan) je v kontrastu se stromem s kulovitou korunou (nízký listnáč typu ‚globosa‘). Kontrastem je i protiklad části zastíněné výsadby a části osvětlené – výsluní. Ačkoliv takový kontrast není stálým výtvarným prvkem, nýbrž se mění během dne i ročního období, lze kontrast zčásti zmírnit osázením, mírným přechodem mezi výsluním a stínem nebo výsadbou clonící alespoň část zastíněného pozadí.

Světlostivé dřeviny jsou málo kontrastní proti listnatým dřevinám nebo proti budově se světlou omítkou, ale velmi kontrastní na pozadí tmavých jehličnanů nebo vodní plochy. Má-li kontrast dostatečně vyniknout, musí být často výrazně odlišný proti okolí, neboť jen porovnáním je možno kontrast dostatečně zdůraznit a náležitě vnímat myšlenku či pocit autora tohoto díla. Vhodnými kontrasty jsou světle kvetoucí dřeviny na tmavém pozadí jehličnanů a světle pestrolisté kultivary na pozadí tmavých červených variet javorů či dubů. V malých částech jsou vhodným příkladem nízké jehličnany jako podrost mezi nevysokými listnáči kulatého tvaru.

Přiměřenost použití kontrastu

Kontrast musí působit v souladu s celkovým uspořádáním a jako logická a nedílná součást díla. Příliš nápadné kontrasty v jinak harmonické výsadbě mohou vyznít křečovitě. Kontrastní působení různorodých prvků a dřevin mezi sebou ve výsadbě je běžné a žádoucí. Časté opakování kontrastů může překročit míru

přiměřenosti. Zvláště nepříjemně může působit taková výsadba, kdy je z jednoho stanoviště vidět opakovaně více podobných kontrastů. Je ovšem třeba zohlednit rozdíl mezi rozlehlými celky a menšími částmi. Podobně jako obraz malých rozměrů (miniatura) připouští prudší kontrasty než obraz velký, tak i v sadovnictví uplatňujeme kontrasty hlavně v menších celcích a výsadbách, nebo částech velkých výsadeb. Ve velkých parcích tam kde jsou výrazné kontrasty viditelné ve větším kontextu, používáme výrazné kontrasty zřídka.

Zaostření

Zaostření nutí diváka k pohledu na určité zvýrazněné místo. Solitéry a dominanty, výrazné prvky a nápadné části kompozice jsou použity v zahradním designu tak, aby upoutaly pozornost. Bez atraktivních prvků by park či zahrada byly jen pásem rostlin, který nepůsobí na mysl a vnímání. Pokud je součástí parku vodotrysk, převislá vrba nebo dramatický ornament, může upoutat pozornost a vzbudit asociace. Aby se zájem soustředil na ústřední prvek je vhodné pohled upoutat nápadným okolím v blízkosti prvku, který má být zvýrazněn. I když zaostření může být dosaženo různými prostředky (rámování, linie apod.), je intenzivnější zaostření vhodné vytvořit pomocí vyváženého a konzistentního uspořádání prvků.

Světlo a stín

Hodnota uměleckého díla je určena nejen uspořádáním tvarů a linií, nýbrž i správným rozdělením světla a stínu, které dodá obrazu životnost a plasticitu. V přírodě jsou světlými elementy louky, vodní plochy a cesty, kdežto kopce, návrší a stromy působí většinou tmněji a proto dodávají obrazu tmavší tóny. Tyto stíny jsou v přírodním obraze dány jednak tím, že stromy a keře vrhají stíny a zabraňují nebo zmenšují osvětlení jiných předmětů, které se nám jeví v místech vrženého stínu tmavší než zastíněné prvky.

Mezi světlem a stínem musí být i v zahradách správný poměr – vzájemná rovnováha. K loukám a k větším vodním plochám se hodí jako vyvážený protiklad především masivní stromy jako jsou duby, buky, lípy a kaštiny. Střídání světelných a stinných prvků dává partii velmi určitý výraz a proto se nesmí často opakovat ve stejném nebo příliš podobném seskupení. Dobře nepůsobí ani takové uspořádání, při němž se v obraze příliš často střídají světlé a tmavé plochy. Tím se vnáší do pohledu neklid a taktéž tak působí i když tmavé a světlé plochy zaujmají příliš velké plochy. Ačkoliv nelze stanovit přesné pravidlo, je obvykle nejvhodnější poměr mezi světlými a tmavými plochami asi 3:2.

Perspektiva

V kompozici zahrad se stejně jako v jiných odvětvích výtvarného umění uplatňují perspektivní efekty. Záleží nejen na skutečné velikosti pozorovaného předmětu, ale i na jeho vzdálenosti od oka (čím je dále, tím se zdá být menší). Dalšími efekty jsou, že se rovnoběžné linie při pohledu vlivem perspektivy zdají sbíhavé a že se při srovnávání dvou stejně dlouhých linií zdá delší ta, která je přerušovaná. Také určitá plocha rozdělená v menší oddíly se zdá větší než nerozdělená.

V sadovnictví, podobně jako v malířství, lze zesilovat účinek perspektivy vpracováním popředí, středu a pozadí.

Popředí je část obrazu, která je pozorovateli nejbližší. Jednotlivé předměty zde umístěné vidí oko v přirozené velikosti, barvě a struktuře a tím se odlišují od středu a od pozadí, v nichž detaily částečně splývají. Proto je důležité, aby popředí bylo řešeno co nepečlivěji a aby bylo osázeno zvláště výraznými a ozdobnými rostlinami hutnějšími v barvě. Popředí je obvykle v obraze nejmenší část, ale jeho zdánlivá velikost závisí na stanovišti pozorovatele. Je-li pozorovatel výše než pozorovaná partie, zdá se popředí menší, dívá-li se z kopce, zdá se mu větší, dokonce často neúměrně. Ke zvýšení celkového efektu lze orámovat popředí tmavými kulisami.

Střed partie leží od našeho oka dál než popředí, ale blíže než pozadí. Proto se nám zdají jeho jednotlivé partie menší a méně zřetelné než předměty v popředí, neboť jejich barva i struktura jsou poněkud zastřeny párami a částicemi jemného prachu obsaženými v ovzduší. Aby se střední partie náležitě uplatnila, musí být největší částí obrazu, méně propracovaná než popředí a osázena rostlinstvem sice výraznějším než v pozadí, ale jemnější struktury než v popředí (zvysuje dojem prostoru).

Pozadí a jeho působení je omezeno mimo velké vzdálenosti i působením atmosféry, které zeslabuje výraznost stínů a zastírá zřetelnost detailů. Jeho vlivem se zdánlivě mění i barvy jednotlivých součástí skladby, neboť přibírají lehčí namodralé, našedlé či nafialovělé tóny, čímž vniká tzv. vzdušná perspektiva. Jejím vlivem se zdá být tmavý předmět na světlém pozadí menší a světlý předmět na tmavém pozadí větší, než jsou ve skutečnosti.

Všechny tyto jevy lze zužitkovat a jejich perspektivní účinky zesílit tak, aby optickému klamu, iluze velké dálky, bylo dosaženo stejně, jako malíř dodává hloubku svému obrazu např. pomocí postupného snížení zaostření a odpovídajícím výběrem tónů.

Barvy

Barva je pravděpodobně nejvýznamnější dekorační faktor v zahradě a často brána v úvahu jako rozhodující vlastnost jednotlivého prvku. Vyšlechtění nových barev a odstínů bylo věnováno více pozornosti než jinému atributu květin. Při prohlížení krajiny vidíme různě zbarvené povrchy, které se vzájemně odlišují, a to nejen svým zbarvením (zelené, červené), nýbrž i měnivostí tónů (bledozelené, tmavozelené) a svou světlostí, popřípadě pronikavostí účinku na oko. Mnoho diskuzí o vlastnostech rostlin je zaměřeno na barvu, strukturu a formu více než na jiné vlastnosti. Ze zkušenosti víme, že nejpronikavější je bílá barva, po ní následuje žlutá, oranžová, červená, fialová, modrá a nejméně pronikavá je barva černá, protože pohlcuje všechny složky bílého světla. Černá barva je nejen nejtmavější, ale i nejméně intenzivní.

Dobrý zahradní architekt musí dokázat kombinovat barvy tak, aby výsledek byl libý oku pozorovatele. Jen praxí a experimentováním je možné vyvíjet barvocit a umožnit vidět rozdíly mezi odstíny barev a jejich vzájemné působení.

Účinek odrazivosti

Odrazivost, účinek paprsků odražených od povrchu předmětu na oko pozorovatele, musíme mít v patrnosti zvláště při sestavování barevných efektů na

takových místech, kde část pohledu je ve stínu a část na výsluní, neboť jinak by se mohlo stát, že by se při nesprávné volbě tónů některé barvy z dálky ztrácely nebo naopak by působily příliš pronikavě. Při vysazování skupin sestavených z různého a hlavně různobarevného či různě kvetoucího rostlinstva musí být bráno v úvahu nejen jejich barevné seskupení (jako celku), ale poměr k ostatním částem kompozice. Je třeba si uvědomit, že některé barevné kompozice jsou našemu oku příjemné, jiné lhostejné a některé dokonce i nepříjemné.

Použití barevného kruhu

Základními barvami jsou červená, žlutá a modrá.

Sestavíme-li tyto barvy ve stejných velikostech na obvod barevného kruhu, vzniknou smíšením vždy dvou sousedních barev barvy přechodné, a to oranžová, zelená a fialová. Představíme-li si jejich pořadí, následují v kruhu barva červená, oranžová, žlutá, zelená, modrá a fialová, z nichž dalším míšením vždy po dvou sousedících můžeme vytvořit libovolný počet dalších přechodných barev. Na barevném kole jsou barvy uspořádány podle jejich vztahů k sobě, ve stejném pořadí, jako jsou uvedeny v barevném spektru. Většina moderních barevných kol obsahuje pouze 12 barev:

3 základní barvy: červená, žlutá a modrá. Stejně jako prvočísla, tři základní barvy nemohou být rozloženy na více základních barev.

3 odvozené barvy: oranžová, zelená, fialová. Každý odstín je kombinace dvou základních barev (např. spojením červené a žluté vznikne oranžová).

6 terciálních barev: jsou kombinací základních odstínů se sekundárními barvami.

V přírodě najdeme však mnoho dalších odstínů. Nicméně pomocí barevného kola lze cvičit své oči, vidět vztahy mezi barvami a jakým způsobem je optimálně řadit vedle sebe.

Harmonické kombinace

V praxi však je možné získat příjemný dojem z barev celkovým sladěním (harmonií) a vyvážením několika málo složek. Má-li být skladba barev ve výsadbě harmonická, může se toho dosáhnout tím, že budeme mít některé společné složky. Takovou nejjednodušší kombinací aranžmá a kompozice, kde je ústředním motivem určitá společná barva. To znamená, že použité prvky musí mít buď společný odstín např. načervenalý, při barvách růžové, fialové, oranžové apod., nebo podobnou hodnotu, tón (vydávají přibližně stejné množství světla), případně podobnou intenzitu (když jasnější barvy budou naředěné), avšak musí mít jinou charakteristiku. To může být dobrá varianta pro začátečníky, protože zabrání v chaosu příliš mnoha barev v kompozici.

V praxi však není stanoven příjemný dojem z barevné soustavy jen symetrií v barevném kruhu, ale i v celkovém sladění (harmonii) a vyvážením jednotlivých složek a náležitým střídáním odlišných barevných soustav.

V barevně sladěné kompozici, kde mají všechny prvky společný odstín, vyniknou dobře různé textury. Postupnou změnu odstínu v jednobarevné kompozici lze použít u aleje dřevin jako sled. Postupné přechody odstínů v kompozici vytváří dojem pohybu. Celkově tato varianta kombinace barev působí

jemně a je dobře vnímána. Je-li při výsadbě však toto barevné vyjádření příliš dokonalé, změní se harmonie v jednotvárnost a naproti tomu u silně intenzivních barev směs působí křiklavým dojmem. Byť by taková kompozice nevadila u kytice květin, která v interiéru působí opět jinak a je třeba asociací svátků jara nebo sv.Valentýny, bude rozhodně působit špatně u výsadby letniček nebo dokonce dřevin.

Příjemného a spolehlivě harmonického dvoubarevného seskupení barev dosáhneme výběrem dvou barev, ležících vedle sebe v barevném kruhu. Takové kombinace tvoří opticky harmonické a méně prudce barevné přechody.

Kontrastní barevné seskupení

Zkušenost nás učí, že směs pigmentů z barev v barevném kruhu diametrálně odlišných barev poskytuje barvu sice velmi neutrální (barvy doplňkové, komplementární), ale tyto barvy, jsou-li postaveny vedle sebe, působí na naše oko příjemně. Kontrastní kombinace jednotlivých barev může změnit jejich vnímání. Typickým případem takové kombinace je seskupení fialové barvy se žlutou, nebo oranžové s modrou apod.

Duplex

Jednoduchá kombinace barev používá pouze barvy dvě – tedy duplex. Jde o barvy položené naproti sobě v barevném kruhu (červená/zelená, oranžová/modrá, žlutá/fialová). Jsou-li takové kombinace použity bez společných odstínů, vyznačují se maximálním kontrastem. Proto může působit nejen podnětně, ale i znepokojivě, pokud je použito barevných ploch příliš mnoho. Vyplatí se tedy použít převahu jedné ze dvou barev a druhou zvýraznit jako solitérní nebo dominantní část výsadby. Při vyvážené kompozici je vhodné využít i různé textury barvy a odstínů, spíše než příliš velkého množství stejné barvy.

Tři a více barev

Jako doplněk, v případě příliš velkého kontrastu, lze použít i další, třetí barvu a případně rozdílné barvy rozčlenit prostorově. Příjemně působí taková sestava, kde následují vedle sebe takové barvy, které jsou v barevném kruhu seřazeny symetricky, v osách nebo v nějakém pravidelném rytmu, t.j., např. fialová, oranžová, zelená v kombinaci tří barev. Nebo např. červená, oranžově žlutá, zelená a modrofialová v kombinaci čtyř barev apod. To platí za předpokladu, že zářivější tóny zaujmají podstatně menší plochu oproti barvám méně intenzivním nebo jsou voleny v méně sytých odstínech než barvy málo intenzivní. Vhodné kombinace lze dosáhnout i tím, uspořádáme-li barvy tak, aby se přibližně stejně odlišovaly od základního tónu. Odlišení může být opět buď rozdílem v odstínech (žlutá a modrá skvrna na zeleném podkladě nebo zelená a oranžová na žlutém podkladě), nebo rozdílem hodnoty (světle červená a tmavorudá na zeleném podkladě), popřípadě rozdílem v intenzitě (např. jasně zářivá červeň s matnou červení na středně jasném podkladě), ačkoli nelze zapomínat, že intenzita barvy obvykle závisí i na odstínu a jeho barevné hodnotě a kontrast by neměl přesáhnout přiměřenost.

Polychromatické kombinace

Polychromatické kombinace využívají všech barev, ale jsou pro vyladění kompozice stejně náročné a vyžadují tolik experimentování a přemýšlení jako ostatní přístupy. Barevný soulad vyjádření totiž souvisí i s množstvím a umístěním barev. Výsledkem nevhodného, nevyváženého nebo nepromyšleného seskupení může být chaos. Barevná seskupení mají hlavní význam při vyvolání rovnováhy v obraze a proto musíme zvláště dbát na to, aby barevné skvrny byly vyváženy i velikostí a umístěním. Barvy lze uspořádat i ve sledu. V takovém případě by změny měly progresivně postupovat od hodnoty nejjasnější k nejtmaší, např. od bílé přes různé odstíny růžové až do tmavočervené, případně se ve sledu rytmicky opakovat.

Barvy a vlastnosti

Účinek nasycení barev

Silně neředěné odstíny a barvy poutají pohledy a jsou výrazné z dálky, tedy je lze použít i na zbarvení větších vzdálených ploch, výsadby střední části a pozadí kompozice. Silně neředěné barvy jsou vhodné také jako výrazný doplněk dalších kombinací. Světlé tónované pastelové barvy prosvětlují kompozici a mohou být vhodně použity na výsluní a v popředí. Tmavé odstíny získané s přidáním černé k původním barvám a polotóny získané přidáním šedé barvy značně umocní dojem v prostoru, jsou-li použity na vzdálenějších místech kompozice, ale mohou v kompozici zanikat nebo působit zbytečně tlumivě.

Váha nebo hmotnost barev

Žlutá barva má nejnižší hodnotu, fialová má nejvyšší hodnotu (s výjimkami i bílá a černá). Oko vnímá nejnižší hodnoty jako první. Je opticky žádoucí, aby byly lehčí barvy umístěny spíše do vyššího patra a těžké barvy spíše níže v barevné kompozici, lehčí barvy na výraznější prvky, těžší barvy na potlačené prvky nebo kontrastně.

Teplota barev

Červená, žlutá a oranžová jsou považovány za barvy teplé. Zelená, modrá a fialová za barvy chladné, studené. Je však možné měnit teplotu barev jejich smícháním. Přidáním červené do fialové lze získat výrazně teplejší kombinace.

Studené barvy mají modrý podtón a vyvolávají dojem větší vzdálenosti. Vyjadřují chlad, odloučení, stabilitu a klid. Jen zřídka upoutávají pozornost do hlavního bodu kompozice. S doplňkovými barvami vytvářejí efektní kombinace kontrastu a barevných variací.

Teplé barvy mají žlutý podtón. Připomínají zbarvením předměty s vyšší teplotou, atraktivní jedlé plody a vyjadřují pohodlí a energii. Tyto barvy mají tendenci snižovat pocit vzdálenosti a budit tak dojem pohybu směrem k pozorovateli.

Podmínky, které mohou ovlivnit působení barev

Vnímání barev se liší od člověka k člověku a mohou být značně ovlivněny názory okolí a módou. Vnímání jednotlivých kombinací ovlivní také barvy v okolí kombinace. Přirozené světlo mění sytost barev během dne. Červená se stane

nevýraznou za soumraku, zatím co bílá naopak začne zářit. Textura listu nebo květu ovlivní rozptýlení světla a proto i vnímání barvy. Hladší povrch způsobí více odraženého světla a projeví sytější barvu. Barvy s narůstající vzdáleností ztrácejí na intenzitě a proto na vzdálenější části kompozice je možné a vhodné použít i velmi výrazné barvy. Naopak příliš ostré, kontrastní kombinace v popředí působí dráždivě. Barvy rostlin se mění v průběhu roku i v průběhu dospívání rostliny. Mladé a rašící listy nebo jehličí má někdy odlišnou barvu oproti již vyvinutým listům. Je třeba s tím při plánování kompozice počítat a vhodně to využít.

J. Knížková

Podle: „Sadovnické tvorby“ z *Wikipedie*

Jak vysazovat vodní rostliny

Máte založené foliové jezírko a teď stojíte před problémem, jak ho správně osadit rostlinami.

Vodní rostliny přinášejí do vody život a půvab.

S vysazováním vodních rostlin je ovšem třeba počítat již při zakládání vodní plochy. Pro jejich zdárný růst je totiž velmi důležité správně vytvarovat dno. Pokud jste vybudovali jezírko s terasovým dnem, můžete si dovolit pestrou paletu vodních rostlin. Terasovité uspořádání má ale i další výhody. V jezírku, kde se břehy postupně svažují, může dojít k sesouvání půdy, čemuž terasovité uspořádání značně zamezí. Dalším kladem tohoto uspořádání je čištění a údržba jezírka, stupně při vstupu do něj určitě oceníte.

Pro zdravý vývoj rostlin je důležitá i správně zvolená hloubka vody. Ne vždy se hloubka po několika letech pěstování shoduje s hloubkou původní výsadby. Mladé sazenice proto vysazujeme do nově založeného jezírka do menší hloubky. Platí to zejména u těch druhů, které bohatě odnožují, jako např. prustka obecná (*Hippuris vulgaris*), připomínající přesličku.

Velký pozor si musíte dát při výsadbě leknínů. V požadavcích na hloubku výsadby jsou mezi jednotlivými odrudami opravdu velké rozdíly. Ty nejmenší se spokojí s hloubkou 5 cm, přičemž optimum je od 15 do 25 cm. Pro většinu běžně pěstovaných odrůd je ale třeba počítat s výškou vodního sloupce 50–70 cm (měřeno od horního okraje výsadbové nádoby nebo koše). Výjimečně silným rostlinám, jako je např. známá hybridní odrůda ‚Charles de Meurville‘ nebo domácí botanický druh leknínu bílého vyhovuje hloubka spíše větší, až nad 80 cm. Mladé sazenice ale nechte zesílit první rok v menší hloubce.

Společná výsadba

V jezírku, kde odkalování má na starost silné čerpadlo a filtrační systém a nemusíte ho tedy každým rokem odkalovat a čistit, můžete vysadit rostliny

společně. Nevýhodou ale může být potlačování méně rostoucích druhů agresivnějším sousedem. Nejčastěji se soliterní druhy ve větších hloubkách vysazují do samostatných nádob. V mělkých partiích jezírka, kde rostliny vnímáme jako jeden celek, založíme společný záhon, v tomto vodním případě se tomu říká lůžko. Pokud se rozhodneme používat jako hnojivo speciální tablety pro vodní rostliny, vysazujeme je do propraného říčního štěrku. Další možností je sázet do vhodného substrátu a po vysazení povrch lůžka překrýt propraným štěrkem. Takže bez štěrku se na povrchu každopádně neobejdeme. Zabraňuje totiž rozplavování substrátu a jeho souvislou vrstvu by narušovalo vodní proudění, bouřky či žáby v době páření apod. Nebezpeční jsou také oblíbení koi kapři, kteří při hledání potravy dovedou dno doslova rozrýt. Chceme-li do jezírka vysadit větší ryby, měly by být kamínky a oblázky větší než 4 cm. Většinu rostlin nevadí plastové nádoby a pokud volíme černé, nebudou v jezírku vůbec vidět.

Na nejméně ohrožených místech můžeme také mezi substrát a vrstvu štěrku položit speciální rohož, která se jen pomalu rozkládá a je vhodným prostředím pro růst kořenů. Jejich hustá spleť je totiž tou nejlepší zábranou proti narušení podkladových vrstev.

Pozor u nově založeného jezírka

Čerstvě založené jezírko je i po vysazení rostlin zdánlivě holé a vydané na pospas slunečnímu záření. Mladé rostliny se tak mohou spálit, navíc se v jezírku mohou přemnožit řasy a sinice. Abychom tomu zabránili, můžeme i dočasně vysadit vodní mor kanadský (*Elodea canadensis*), růžkatec ponořený (*Ceratophyllum demersum*) nebo na hladině plovoucí vodní hyacint (*Eichhornia crasipes*). Až se ostatní vsazené druhy rozrostou, postupně tyto omezíme.

Dobrou volbou pro nová jezírka jsou lekníny, jejichž listy stíní hladinu a celá rostlina odčerpává z vody přebytek živin.

Jak postupovat

Kolik druhů rostlin do jezírka zvolíme?

Hlavní zásada je jednoduchá – všeho s mírou a nezapomínat, že rostliny se rozrostou.

Do malých jezírek nemůžeme použít ty druhy, které jsou vzrůstné a potřebují vyšší sloupec vody. Ale samozřejmě, že jako v přírodě platí i v jezírku, že čím víc druhů rostlin, tím je celkový ekosystém stabilnější proti negativním vlivům. Ideální je zkombinovat co nejvíce přiměřeně rostoucích druhů. Ale dobře se informujte už při nákupu, co si vlastně kupujete.

Máme koupěno, tak jak dál?

Mladé sazeničky se většinou pěstují v plastových kontejnerech. Jejich velikost je malá v porovnání s nadzemní částí a tak při uložení na místo není zaručena stabilita. Proto je přesadíme do větších mělkých nádob a umístíme na jednotlivé stupně do jezírka. Po nějaké době rostliny prorostou substrát a budou využívat živiny obsažené ve vodě.

Jaký substrát použít?

Dnes už je běžně k dostání speciální substrát pro vodní rostliny. Chcete-li si trochu zaexperimentovat, můžete si ho sami namíchat. Většina rostlin pochází z vod bohatě zásobených živinami. Lze tedy substrát připravit ze směsi vláknité rašeliny, zeminy s přidavkem jílu a dobře vyzrálého kompostu. Nakonec přidáme jemný štěrky (do 4 mm) a můžeme sázet. Kompost nebo kravský hnůj lze nahradit rohovinovou moučkou. Těm nejnáročnějším druhům přimíchejte i speciální hnojiva s pomalým uvolňováním živin, nejlépe v tabletách.

Jaké použijeme nádoby?

Aby se rostliny mohly rozrůstat, vysadte druhy pobřežní zóny do plastových mřížkových košů. Substrát po vysazení pokryjte vrstvou štěrku a kamínků proti vyplavování. Při výběru místa pro rostliny myslte i na péči o ně – měly by být dobře dostupné ze břehu. Jiné je to s druhy, které se vysazují do větší hloubky. (např. lekníny). Pro jejich výsadbu se doporučují nádoby s pevnými stěnami, mřížkové koše jsou nevhodné. Mohou to být i klasické květináče, ale širší a nižší typy. I nejbujnější odrůdy využívají jen vrstvu asi 30 cm. Nezapomínejme také na manipulaci s nádobami, jsou tedy ideální suchy nebo alespoň s pevným zahnutým okrajem. Nádoby s lekníny se dávají do větší hloubky a dodatečné přihnojování je tedy prakticky nemožné, tak přidání pomalu rozpustného hnojiva při sázení je důležité.

Jak hnojíme?

Samozřejmě, že hnojit se musí. Právě lekníny jsou známé svými vysokými nároky na živiny, jinak nám nekvetou. Pro podporu růstu vložte do nádoby již při výsadbě tablety pomalu působícího hnojiva. Lze také využít alternativní možnost hnojení, a to přímo do vody v jezírku. Na trhu existují i speciální roztoky bez obsahu sloučenin dusíku a fosforu. Kvůli potlačení výskytu řas obsahují huminové kyseliny.

Co a kam sázet

Vlhká půda pobřežní zóny a okolí potůčku:

Třtina obecná (*Arundo donax* 'Versicolor')

Ostřice (*Carex* sp.)

Vrbovka rozmarýnolistá (*Epilobium dodonae*)

Přeslička (*Equisetum fluviatile*, *hyemale*, *ramossissimum*, *scipoides*)

Sadec konopáč (*Eupatorium purpureum*, *cannabinum*)

Tužebníky jilmový (*Filipendula ulmaria*, 'Variegata')

Kosatec (*Iris sibirica*, *kaempferii*)

Vrbina penízková (*Lysimachia nummularia*)

Kyprej vrbice (*Lythrum salicaria*)

Kejklířka (*Mimulus x tigrinus*, *Grandiflorus*)

Jitrocel (*Plantago maritima*)

Mochna bahenní (*Potentilla palustris*)

Prvosenky (*Primula beesiana*, *florida*, *japonica*, *rosea*)

Čertkus luční (*Succisa pratensis*)
Upolín evropský (*Trollius europaeus*)
Blatouch bahenní (*Caltha palustris*)

Hloubka vody do 10 cm:

Ďáblík bahenní (*Calla palustris*)
Tlustice zakřivená (*Crassula recurva*)
Pryšec bahenní (*Euphorbia palustris*)
Sítina (*Juncus sp.*)
Stolístek vodní (*Myriophyllum aquaticum*)
Halucha vodní (*Oenanthe javanica* ‚Flamingo‘)
Zevar nejmenší (*Sparganium minimum*)
Orobinec nejmenší (*Tipha minima*)
Rozrazil potoční (*Veronica beccabunga*)

Hloubka vody do 20 cm:

Puškovec obecný (*Acorus calamus*, *calamus*, ‚Variegata‘)
Žabník jitrocelový (*Alisma plantago-aquatica*)
Šmel okoličnatý (*Butomus umbellatus*)
Ďáblík bahenní (*Calla palustris*)
Zblochan vodní (*Glyceria maxima*, ‚Variegata‘)
Žebratka bahenní (*Hottonia palustris*)
Kosatec žlutý (*Iris pseudacorus*)

Hloubka vody do 30 cm:

Maršálka čtyřlístá (*Marsilea quadrifolia*)
Máta vodní (*Mentha palustris*)
Vachta trojlístá (*Menyanthes trifoliata*)
Stolístek klasnatý, přeslenitý (*Myriophyllum spicatum*, ‚verticillatum‘)
Leknín trpasličí (*Nymphaea* ‚Helvola‘ a jiné)
Rákos obecný (*Phragmites Austrálie*, ‚Variegatus‘)
Modráska srdčitá (*Pontederia cordata*)
Pryskyřník velký (*Ranunculus lingua*)
Šípatka širokolistá (*Sagittaria latifolia*, ‚sagittifolia‘)
Orobinec širokolistý (*Typha latifolia*)
Orobinec sítinolistý (*Typha laxmanii*)

Hloubka vody do 40 cm:

Zblochan vodní (*Glyceria maxima*)
Prustka obecná (*Hippuris vulgaris*)
Stulík žlutý (*Nuphar lutea*)
Plavín štítnatý (*Nymphoides peltata*)
Rákos obecný (*Phragmites Austrálie*)
Skřípinec jezerní (*Schoenoplectus lacustris*)
Orobinec širokolistý (*Typha latifolia*)

Hloubka vody do 80 cm:

Leknín – kultivary (*Nymphaea hybr.* – středně bujně rostoucí odrůdy, jako např. ‚Glorie du Temple-sur-Lot‘, ‚Gold medal‘, ‚James Byrdon‘, ‚Princess Elizabeth‘ nebo ‚Sioux‘)

Rostliny plovoucí na hladině:

Tokozelka nadmutá – vodní hyacint (*Eichhornia crassipes*)

Voďanka žabí (*Hydrocharis morsus-ranae*)

Okřehek menší (*Lemna minor*)

Řezan pilolistý (*Stratiotes aloides*)

Kotvice plovoucí (*Trapa natans*)

Rostliny vodního sloupce:

Růžkatec ponořený (*Ceratophyllum demersum*)

Vodní mor kanadský (*Elodea canadensis*)

Okřehek trojbrázdý (*Lemna trisulca*).

Někdy příště si ještě povíme, jaké rostliny by bylo vhodné vysadit do bezprostředního okolí jezírka.

J.Knížková

Použitý zdroj informací:

T.Helberg: Voda v zahradě

Arend van der Horst: Voda v zahradách

Flora na zahradě

POSTŘÍK PROTI MŠICÍM

autor: paní Černá – Kakejcov

5 litrů vody teplé 40°C

1 kávová lžička Jaru

1 celá láhev oleje – jakéhokoliv levného oleje = 1 litr

1 litr 8% octa (úplně normálního)

Toto množství stačí pro postřik menší zahrady.

Postřik se provádí během ledna až března, ve dnech, kdy je nad nulou, pokud je slunečno, tak už od -2°C **je nutné celé větve doslova „zlít“**.

KLUBOVÝ ŽIVOT

Program přednášek kurzu "Krásná zahrada 2019"

- 2.2.2019** 9⁰⁰ hod. – RNDr. Pavel Sekerka: Vývoj šlechtění růží + něco z cest
13⁰⁰ hod. – Jarmila Melicharová: Ze zájezdů do Německa a Polska
- 2.3.2019** 9⁰⁰ hod. – Ing. Štěpán Slíva: Čína
13⁰⁰ hod. – „Loukykvět“ Mšecké Žehrovice (prezentace květ.firmy)
- 23.3.2019** Jarní setkání
9⁰⁰ hod. – Ing. Peter Gajdoštin: Papriky, rajčata aj.
Po skončení přednášky klubové zprávy.

SEKCE ARANŽOVÁNÍ

Dne 20.11.2018 se konalo aranžování v Rokycanově ulici. Vytvářely jsme pod vedením Dany Velebové vánoční misky-svíčky se zaměřením na kombinaci přírodního a umělého materiálu, jehož značnou část donesla Majka Tvrdková.

Za sekci aranžování - Jarmila Melicharová



Další aranžování se bude konat 16.4.2019 v Rokycanově ulici č.15 od 16 hodin. Budeme vytvářet velikonoční misku ze živých květin.

D.Velebová a M.Tvrdková (732 213 680)

JUBILEA 2019

Počátkem letošního roku se kulatých narozenin dožívají:

Drahoslava Lafková
Markéta Dvořáková
Marie Štědrá

**Hortiklub našim jubilantkám přeje všechno nejlepší,
hodně štěstí a stálé zdraví.**



* * * * *

Program školení na rok 2019

Pozvánka na cyklus přednášek oblastního školení pro odborné instruktory a všechny zahrádkáře Prahy a Středočeského kraje

Školení se koná v budově ZO ČZS Na Skalce, Přetlucká 130, Praha 10 vždy od 9 do 13-14 hodin.

Dopravní spojení:

- autobusem MHD č. 138 ze zastávky Skalka do zastávky Královická (3. zastávka - na znamení!).
- pěšky cca 12 minut od Metra Skalka ulicí Vyžlovská - Přetlucká viz plánek nebo ukázat na Mapy.cz

Program:

- **12. ledna**
 - **Réva na zahrádce s přihlédnutím na odolné ukrajinské odrůdy**
 - (František Jonáš, František Kopl)
- **26. ledna**
 - **Odovědi na aktuální otázky v ochraně rostlin**
 - (Jaroslav Rod)
- **9. února**
 - **Plodová zelenina od A do Z**
 - (Peter Gajdoštin)
- **1. března**
 - **Ostružiníky a maliníky na zahrádce.**
 - **Způsoby ochrany rostlin před jarními mrazíky.**
 - (Ivan Dvořák)

Srdečně Vás zveme na uvedená sobotní dopoledne za symbolické vstupné 20 Kč.

**Územní sdružení Českého zahrádkářského svazu
Praha - město**

Přetlucká 130, 100 00 Praha 10, č.zo: 800000, IČO: 00433161, tel. 720 970 264

Za věcnou správnost příspěvku ručí autor a redakční rada si vyhrazuje příspěvky krátit, stylisticky upravit a po dohodě s autorem eventuelně i doplnit.
Uzávěrka Zpravodaje č.144 je 3.3.2019.